

УРЕДБА О ЗАКОНСКИМ МЕРНИМ ЈЕДИНИЦАМА

("Службени лист СЦГ", бр. 10/2006)

Члан 1

Овом уредбом прописују се законске мерне јединице које се користе у Србији и Црној Гори и начин њихове употребе.

Члан 2

Законске мерне јединице, у смислу ове уредбе, које се морају употребљавати за изражавање величина, су оне мерне јединице које су наведене у Прилогу 1 који је одштампан уз ову уредбу и чини њен саставни део.

Члан 3

Законске мерне јединице из члана 2. ове уредбе обавезно се користе при употреби мерила, обављању мерења и показивању величина изражених у мерним јединицама, за привреду, здравље, јавну безбедност или административне сврхе.

Одредбе ове уредбе не односе се на мерне јединице које се употребљавају у области ваздушног, поморског, речног и железничког саобраћаја, а које су различите од оних чија је примена обавезна на основу ове уредбе, ако је употреба таквих јединица предвиђена међународним конвенцијама и уговорима који обавезују Србију и Црну Гору.

Члан 4

Додатно показивање у смислу ове уредбе има значење још једног или више показивања величине, изражене у мерним јединицама које нису наведене у Прилогу 1, а која су придружена показивању величине изражене законском мерном јединицом која је дата у Прилогу 1.

Употреба додатних показивања дозвољена је најдоцније до 31. децембра 2009. године.

Употреба додатних показивања није дозвољена на мерилима за која је у прописаним метролошким захтевима предвиђена употреба само законске мерне јединице.

Показивање изражено у мерним јединицама дозвољеним овом уредбом мора бити доминантно. Показивања изражена мерним јединицама које нису наведене у Прилогу 1, морају се изразити карактерима који нису већи од оних за одговарајуће показивање у јединицама датим у Прилогу 1. ове уредбе.

Члан 5

Употреба мерних јединица које нису законске мерне јединице дозвољена је за:

1) производе и опрему који се већ налазе на тржишту, односно у употреби до дана ступања на снагу ове уредбе;

2) компоненте и делове производа и опреме који су неопходни за допуну или замену компонената или делова производа и опреме из тачке 1. овог става.

Мерне јединице из става 1. овог члана не примењују се на показиваче на мерилима, односно показивање мерила мора бити искључиво у законским мерним јединицама.

Члан 6

Начин писања мерних јединица мора бити у складу са стандардима JUS ISO 31 и JUS ISO 1000.

Члан 7

Ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу СЦГ".

Прилог 1

ЗАКОНСКЕ МЕРНЕ ЈЕДИНИЦЕ

1. SI ЈЕДИНИЦЕ И ЊИХОВИ ДЕЦИМАЛНИ УМНОШЦИ И ДЕЛОВИ

1.1 Основне јединице SI

Величина	Јединица	
	Назив	Ознака
дужина	метар	m
маса	килограм	kg
време	секунда*	s
електрична струја	ампер	A
термодинамичка температура	келвин	K
количина градива (супстанције)	мол	mol
светлосна јачина (јачина светлости)	кандела	cd
* Дозвољена је употреба и назива "секунд"		

Дефиниције основних јединица SI:

Јединица дужине

Јединица дужине је метар. Метар је дужина путање коју у вакууму пређе светлост за време од $1/299\,792\,458$ секунде.

(17e CGPM (1983), Résolution 1)

Јединица масе

Јединица масе је килограм; он је једнак маси међународног прототипа килограма. (3e CGPM (1901), страница 70 у извештају конференције)

Јединица времена

Јединица времена је секунда. Секунда је трајање од $9\,192\,631\,770$ периода зрачења које одговара прелазу између два хиперфина нивоа основног стања атома цезијума 133. (13e CGPM (1967), Résolution 1)

Јединица електричне струје

Јединица струје је ампер. Ампер је стална електрична струја која би, када би се одржавала у два права паралелна проводника, неограничене дужине и занемарљиво малог кружног попречног пресека, који се налази у вакууму на међусобном растојању од једног метра, проузроковала међу тим проводницима силу једнаку 2×10^{-7} њутна по метру дужине.

(CIPM (1946), Résolution 2 одобрена на 9e CGPM (1948))

Јединица термодинамичке температуре

Јединица термодинамичке температуре је келвин. Келвин је термодинамичка температура која је једнака $1/273,16$ термодинамичке температуре тројне тачке воде. (13e CGPM (1967), Résolution 4)

Јединица количине градива (супстанције)

(1) Јединица количине градива (супстанције) је мол. Мол је количина градива (супстанције) система који садржи толико елементарних јединица колико има атома у 0,012 килограма угљеника 12.

(2) Када се употребљава мол, наводе се елементарне јединке које могу бити атоми, молекули, јони, електрони и друге честице или одређене скупине тих честица. (14e CGPM (1971), Résolution 3)

Јединица светлосне јачине (јачине светлости)

Јединица светлосне јачине (јачине светлости) је кандела. Кандела је светлосна јачина (јачина светлости), у одређеном правцу, извора који емитује монохроматско зрачење фреквенције 540×10^{12} херца и чија је јачина зрачења у том правцу $1/683$ вата по стередијану. (16e CGPM (1979), Résolution 3)

1.1.1 Посебно име и ознака јединице SI за температуру за изражавање Целзијусове температуре

Величина	Јединица	
	Назив	Ознака
Целзијусова температура	степен Целзијуса	°C

Целзијусова температура је дефинисана као разлика две термодинамичке температуре T и T_0 ($t = T - T_0$), где је $T_0 = 273,15$ К. Температурни интервал или разлика температура може се изразити у келвинима или степенима Целзијуса.

1.2 Друге јединице SI

1.2.1 Изведене јединице SI

Јединице које су кохерентно изведене из основних јединица SI, дате су као алгебарски изрази у облику производа степенованих основних јединица SI.

1.2.2 Изведене јединице SI са посебним називима и ознакама

Величина	Јединица		Изражено	
	Назив	Ознака	другим јединицама SI	основним јединицама SI
фреквенција	херц	Hz		s^{-1}
сила	њутн	N		$m \cdot kg \cdot s^{-2}$
притисак, напрезање	паскал	Pa	N/m^2	$m^{-1} \cdot kg \cdot s^{-2}$
енергија, рад, количина топлоте	џул	J	$N \cdot m$	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-2}$
снага, (1) флукс зрачења	ват	W	J/s	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-3}$
наелектрисање, количина електрицитета	кулон	C		$s \cdot A$
електрични потенцијал, разлика електричног потенцијала, напон, електромоторна сила	волт	V	W/A	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-3} \cdot A^{-1}$
електрична отпорност	ом	Ω	V/A	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-3} \cdot A^{-2}$
електрична капацитивност	фарад	F	C/V	$m^{-2} \cdot kg^{-1} \cdot s^4 \cdot A^2$
електрична проводност	сименс	S	A/V	$m^{-2} \cdot kg^{-1} \cdot s^3 \cdot A^2$
магнетски флукс	вебер	Wb	$V \cdot s$	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-2} \cdot A^{-1}$
магнетска индукција	тесла	T	Wb/m^2	$kg \cdot s^{-2} \cdot A^{-1}$
индуктивност	хенри	H	Wb/A	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-2} \cdot A^{-2}$
светлосни флукс	лумен	lm	$cd \cdot sr$	$m^2 \cdot m^{-2} \cdot cd = cd$
осветљеност	лукс	lx	lm/m^2	$m^2 \cdot m^{-4} \cdot cd = m^{-2} \cdot cd$
активност радиоактивног извора	бекерел	Bq		s^{-1}
апсорбована доза, специфична предата енергија, керма	греј	Gy	J/kg	$m^2 \cdot s^{-2}$
еквивалентна доза	сиверт	Sv	J/kg	$m^2 \cdot s^{-2}$
каталитичка активност	катал	kat		$s^{-1} \cdot mol$
угао у равни (2)	радијан	rad		$m \cdot m^{-1} = 1$
просторни угао (2)	стерадијан	sr		$m^2 \cdot m^{-2} = 1$

(1) Посебни називи за јединицу снаге су: волт-ампер (ознака VA) која се користи за изражавање привидне снаге наизменичне електричне струје и "вар" (ознака var) која се користи за изражавање реактивне електричне снаге.

(2) Јединица угла у равни и јединица просторног угла су изведене јединице са димензијом један.

Дефиниције ових јединица су:

Јединица угла у равни

Јединица угла у равни је радијан. Радијан је угао у равни између два полупречника круга који на његовом обиму исецају лук дужине једнаке полупречнику ($1 \text{ rad} = 1 \text{ m/m} = 1$).

Јединица просторног угла

Јединица просторног угла је стеррадијан. Стеррадијан је просторни угао с теменом у средишту лопте, који на површини лопте захвата површину једнаку површини квадрата одређеног полупречником те лопте ($1 \text{ sr} = 1 \text{ m}^2/\text{m}^2 = 1$).

Јединице које су изведене из основних јединица SI могу се изразити у јединицама наведеним у овом прилогу.

Изведене јединице SI, посебно се могу изразити посебним називима и ознакама датим у табели у 1.2.2: на пример, SI јединица за динамичку вискозност може се изразити као $\text{m}^{-1} \cdot \text{kg} \cdot \text{s}^{-1}$ или $\text{N} \cdot \text{s} \cdot \text{m}^{-2}$ или $\text{Pa} \cdot \text{s}$.

1.3 Предмети и њихове ознаке који се користе за означавање одређених децималних умножака и делова

Фактор	Предметак	Ознака
10^{24}	jota	Y
10^{21}	zeta	Z
10^{18}	eksa	E
10^{15}	peta	P
10^{12}	tera	T
10^9	giga	G
10^6	mega	M
10^3	kilo	k
10^2	hekto	h
10^1	deka	da
10^{-1}	deci	d
10^{-2}	centi	c
10^{-3}	mili	m
10^{-6}	mikro	μ
10^{-9}	nano	n
10^{-12}	piko	p
10^{-15}	femto	f
10^{-18}	ato	a
10^{-21}	zepto	z
10^{-24}	jokto	y

Називи и ознаке децималних умножака и делова јединице масе образују се стављањем предмета испред назива "грам" и њихових ознака испред ознаке "g".

Ако је изведена јединица изражена у облику количника, њени децимални умношци или делови се могу одредити додавањем предметка јединици у бројиоцу или имениоцу, или у оба.

Употреба комбинованих предметака, односно предметака образованих стављањем једно уз друго неколико горе наведених предметака, није дозвољена.

1.4. Посебно дозвољени називи и ознаке децималних умножака и делова јединица SI

Величина	Јединица		
	Назив	Ознака	Вредност
запремина	литар	l или L*	1 l = 1 dm ³ = 10 ⁻³ m ³
маса	тона	t	1 t = 1 Mg = 10 ³ kg
притисак	бар	bar	1 bar = 10 ⁵ Pa
* Две ознаке "l" и "L" се равноправно могу користити за јединицу литар (Шеснаеста CGPM (1979), одлука 6)			

Предмети и њихове ознаке, наведени у табели у 1.3, могу се употребљавати заједно са јединицама и ознакама из табеле у 1.4.

2. ЈЕДИНИЦЕ ДЕФИНИСАНЕ НА ОСНОВУ ЈЕДИНИЦА SI АЛИ НИСУ НИ ЊИХОВИ ДЕЦИМАЛНИ УМНОШЦИ НИ ДЕЛОВИ

Величина	Јединица		
	Назив	Ознака	Вредност
угао у равни	обрт*		1 обрт = 2π rad
	град, гон	gon	1 gon = $\frac{\pi}{200}$ rad
	степен (угаони)	°	1 = $\frac{\pi}{180}$ rad
	минута (угаона)	'	1 = $\frac{\pi}{10\,800}$ rad
	секунда (угаона)	''	1 = $\frac{\pi}{648\,000}$ rad
време	минута	min	1 min = 60 s
	сат, час	h	1 h = 3 600 s
	дан	d	1 d = 86 400 s
* Међународна ознака не постоји.			

Предмети наведени у табели у 1.3 једино се могу употребљавати уз називе "град" и "гон" и ознаку "gon".

3. ЈЕДИНИЦЕ КОЈЕ СЕ КОРИСТЕ СА ЈЕДИНИЦАМА SI, А ЧИЈЕ СУ ВРЕДНОСТИ У ЈЕДИНИЦАМА SI ДОБИЈЕНЕ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНО

Величина	Јединица		
	Назив	Ознака	Дефиниција
енергија	електронволт	eV	Електронволт је кинетичка енергија коју прими електрон при пролазу кроз поље потенцијалне разлике од 1 V у вакууму.
маса	унифицирана јединица атомске масе	u	Унифицирана јединица атомске масе једнака је 1/12 масе атома ¹² C.

Предмети и њихове ознаке, наведени у табели у 1.3, могу се употребљавати заједно са овим двама јединицама и ознакама из табеле наведене у 3.

4. ЈЕДИНИЦЕ И НАЗИВИ ЧИЈА ЈЕ УПОТРЕБА ДОЗВОЉЕНА САМО У СПЕЦИФИЧНИМ ОБЛАСТИМА

Величина	Јединица		
	Назив	Ознака	Вредност
јачина оптичких система	диоптрија		1 диоптрија = 1 m ⁻¹
маса драгог камења	карат		1 карат = 2x10 ⁻⁴ kg
површина земљишта	ар хектар	a ha	1 a = 100 m ² 1 ha = 10 ⁴ m ²
дужинска маса текстилног влакна и конца	текс	tex	1 tex = 10 ⁻⁶ kg · m ⁻¹
крвни притисак и притисак других телесних течности	милиметар живиног стуба	mm Hg	1 mm Hg = 133,322 Pa
површина ефективног пресека	барн	b	1 b = 10 ⁻²⁸ m ²

Предмети и њихове ознаке, наведени у табели у 1.3, могу се употребљавати заједно са јединицама и ознакама из табеле наведене у 4, изузев јединице милиметар живиног стуба и њене ознаке.

5. КОМБИНОВАНЕ МЕРНЕ ЈЕДИНИЦЕ

Комбинацијом мерних јединица из овог прилога образују се комбиноване мерне јединице.